

LÄRARHANDLEDNING

NORDIC CRIME

AV MATTIAS ANDERSSON

HEJ LÄRARE!

Det här materialet är för dig som är lärare och som har en klass som har sett föreställningen *Nordic Crime* på Dramaten. Här finns förslag på samtalsfrågor och övningar som kan användas för att reflektera kring föreställningens form och innehåll. Bläddra gärna igenom materialet och välj det som du tycker känns relevant för din klass.

När det gäller att tolka teater finns det inte något rätt eller fel. Ni som sett föreställningen har säkert upplevt den på olika sätt. Vi vill uppmuntra till reflektion bortom huruvida föreställningen var "bra" eller "dålig". Vi hoppas att *Nordic Crime* ska väcka tankar och känslor som kan bidra till spännande samtal i klassrummet.

Hör gärna av dig om du har några frågor!

Elin Callmer

Publikarbetare och dramapedagog
elin.callmer@dramaten.se

OM NORDIC CRIME

Sex kända tv-poliser har kastats in på teaterscenen. Från sitt fiktiva universum ska de nu möta den brutala sceniska verkligheten och ställs inför ett antal autentiska rättsfall. De reproducerar jargonger och klichéer från Sveriges främsta kulturella exportmärke – kriminalserien – samtidigt som de försöker borra sig ner och ge trovärdiga tonfall till de dokumentära domstolsbesluten och förhörprotokollen på scenen.

Nordic Crime tar startpunkt i det närmast omättligen behov vi människor verkar ha av att uppleva vår tids brottslighet bekvämt i tv-soffan genom en genre som bara ökar och ökar i produktion av nya serier, polisteam och koncept. Vad blir skillnaden när samma brottslighet upplevs i realtid på teaterscenen?

En föreställning om brott och straff, ont och gott, hämnd och förlåtelse samt krocken mellan verklighet och fiktion.

Av: Mattias Andersson

Regi: Mattias Andersson

Scenografi: Ulla Kassius

Kostym: Moa Möller

Musik och ljuddesign: Anna Sóley Tryggvadóttir

Peruk och mask: Sofia Ranow Boix-Vives

Ljus: Charlie Åström

Dramaturg: Jacob Hirdwall

Medverkande: Jakob Eklund, Lena Endre, Rebecka Hemse,
Krister Henriksson, Nemanja Stojanović

EFTER TEATERBESÖKET

MINNESRUNDA

Samla klassen på stolar i en cirkel. Börja med att låta var och en fundera för sig själv kring vad hen minns starkast från Nordic Crime. Om det är möjligt kan det vara bra att låta eleverna vara tysta och kanske blunda medan de funderar.

Låt sedan var och en i tur och ordning säga något de minns från föreställningen, till exempel en karaktär, en replik eller något ur scenografin. Var och en säger bara en sak de minns. Uppmuntra gärna eleverna att säga olika saker för att få syn på hur många intryck och minnesbilder en föreställning kan ge.

► Utveckling av övningen: ”jag undrar varför/hur/om ...”

Låt eleverna också fundera på något som de undrar efter att ha sett föreställningen. Det kan både vara frågor om föreställningens innehåll eller utformning. Tanken är inte att ni ska komma på några svar utan bara låta frågorna ta plats i rummet.

FÖRESTÄLLNINGENS FORM

Det är många som jobbar med en föreställning men som inte själva står på scenen. Till exempel regissör, dramatiker, scenograf, ljusdesigner, kompositör, kostymör, rekvisitör, maskör och tekniker. Allt vi ser och hör på scenen är resultatet av medvetna val. De som arbetat fram föreställningen har velat skapa vissa stämningar, känslor och bilder.

Låt eleverna prata med varandra, gärna i mindre grupper, utifrån följande frågor:

Scenbilden

- ▶ Hur såg scenbilden ut?
- ▶ Hur såg golvet och väggarna ut? Fanns det några dörrar?
- ▶ Varför var taket öppet? Vad kan det symbolisera?
- ▶ Vilken känsla och stämning gav rummet?
- ▶ Hur förändrades scenbilden under föreställningens gång?
- ▶ Vad fanns det för större och mindre möbler på scenen? Hur användes de?
- ▶ Fanns det något som var extra intressant med scenografin?
- ▶ Hur användes rekvisita för att förstärka berättelsen? Till exempel trädgrenen, vattenkokaren, badankan, rådjuret med mera.
- ▶ Hur användes ljus? Vilka olika "rum" och stämningar skapades med hjälp av ljuset?
- ▶ Hur användes ljud och musik? Vilka olika stämningar skapades?
- ▶ Var utspelade sig föreställningen? I vilken "värld" och i vilken tid utspelades föreställningen?
- ▶ Förutom poliserna så fanns det andra människor på scenen som bara hade några få repliker. Vilka var dom? Vad gjorde dom? Vad tror ni regissören har för tanke med att ha med dom?

RÅDJUR OCH VARG

I teaterföreställningar finns det ofta metaforer, tecken och/eller symboler. I *Nordic Crime* förekommer till exempel djuren rådjur och varg på olika sätt.

Bland annat säger den lilla pojken: *"min mamma är ett rådjur men ibland är hon en varg"*.

- ▶ Vad tror ni pojken menar med det?
- ▶ På vilka fler sätt förekom rådjur och/eller vargar?
- ▶ Vad symboliserar rådjur och varg? Vad kan de vara metaforer för?
- ▶ Finns det människor som bara är som "rådjur" eller "varg"?
Eller har vi alla både och i oss?

KOMMISSARIE STIG

I föreställningen får vi träffa ett arbetslag med poliser, med namn som vi associerar till olika kriminalserier. Men en av karaktärerna skiljer ut sig från dom andra och det är honom får vi lära känna lite mer, kommissarie Stig som spelas av Jakob Eklund.

Låt eleverna prata två och två om karaktären Stig utifrån frågorna nedan. Påminn om att det inte finns något rätt eller fel svar.

- ▶ Vem var kommissarie Stig? Vad fick vi veta om honom genom föreställningen?
- ▶ Hur beskrev han sin mamma? Hur beskrev han deras relation?
- ▶ Hur reagerade han på sin mammas död?
- ▶ Vad sa han om hur han själv hade varit under tonåren?
- ▶ Varför kände han sådan frustration när rådjuren inte ville äta äpplena han gav dom?
- ▶ Varför sköt han den där pilen mot rådjuren?
- ▶ Hur påverkade det honom att han sköt den där pilen?

I slutet av föreställningen framkommer det att Stig bjudit hem ett gäng personer till sig.

- ▶ Vilka var det som satt där runt hans köksbord?
- ▶ Varför hade han bjudit dit dom? Vad ville han med det?
- ▶ Vad tyckte Stigs kollegor om att han bjudit hem de här människorna?
Hur reagerade de?

När Stig förhörs om situationen säger han:

*"Jag vill tala med dom. Det är den enda jag kan göra. Det enda vi kan göra (...)
Ja, vi ... Alla här inne och där ute ..."*

- ▶ Vad tror ni han menar med det?
- ▶ Vilket "vi" syftar han på?

FIKTION OCH VERKLIGHET

Låt eleverna prata två och två eller i mindre grupper utifrån följande frågor:

- ▶ Vad tror ni Mattias Andersson som är regissör och dramatiker vill berätta med föreställningen?
- ▶ Vilka teman och frågor tycker ni finns i Nordic Crime?
- ▶ Pjäsen bygger på autentiska rättsfall, spelar det någon roll för upplevelsen av föreställningen?
- ▶ Är det någon skillnad på att ta del av skildringar av sådana här brotten på en teaterscen och på tv? Vilken är skillnaden i så fall?
- ▶ Varför tror ni att många människor är så intresserade av att titta på kriminalserier och true crime? Finns det något som skulle kunna vara problematiskt med att vi konsumerar så mycket brott och våld?
- ▶ Många av skådespelarna har också spelat i kriminalserier och poliserna här heter namn som de också heter i serierna. Varför tror ni att Mattias Andersson har valt att göra så? Påverkade det känslan för berättelsen på något sätt?

INTERVJU MED MATTIAS ANDERSSON

Mattias Andersson är dramatiker, regissör och teaterchef på Dramaten och har tidigare satt upp en rad pjäser som bygger på dokumentärt material. Här intervjuas han av dramaturgen Jacob Hirdwall angående *Nordic Crime*.

”LJUSSKENET FRÅN DET OVÄNTADE HÅLLET”

Varför vill du ställa den svenska crime-eliten på Dramatens scen?

Det är väldigt intressant att Nordic Noir-genren är så internationellt populär och har en sådan stor publik. Det verkar finnas ett omätligt behov av den med tanke på alla de otaliga aktörer och kanaler som producerar nya polisserier.

Jag är fascinerad av det fenomenet, vad är det för berättelser om människor som de här serierna skapar? Vad är det för berättelse om Sverige, Europa, världen av idag som framträder? Och i vilket förhållande står de berättelserna till den otrygghet som många i Sverige upplever kring en ökande kriminalitet?

Därför ville jag använda de här välbekanta kriminalserierna som utgångspunkt och vi har på Dramaten också ett flertal skådespelare som är välbekanta med genren, som figurerat i många av de mest kända tv-serierna.

Jag vill krocka de här fiktiva poliserna med ett i det närmaste autentiskt, dokumentärt material för att se vad som sker när man presenterar det på en scen men paketerar det på samma sätt som man gör med de berättelser som vi tar del av hemma i tv-soffan.

Upplever du att det finns något paradoxalt med att vi sitter och tittar på de här berättelserna som en form av underhållning samtidigt som vi förfasas över en tilltagande kriminalitet i vårt samhälle?

Människan är paradoxal, jag vill inte moralisera, jag ser själv på sådana här serier hela tiden. Jag konstaterar bara att det finns ett i det närmaste omätligt behov av de här berättelserna.

Det har sagts upprepade gånger att kriminaliteten i Sverige är valets viktigaste fråga. Vad tänker du om det?

Hur ser berättelserna som Sverige ut i fiktionen kontra i verkligheten? Kan fiktionen bli medskapande i en upplevelse av verkligheten? Valets viktigaste fråga, det har vi hört upprepas gång på gång. Det har också blivit en tävling mellan partier om vem som är beredd att döma till längre straff och ta i med hårdare tag. Det har gått så fruktansvärt snabbt menar jag, vi har gått från 70-talets tro på människan till en samhällsdebatt där det synsättet är fullständigt uttraderat.

Begrepp som förlåtelse och försoning och att tala om vad som sker omkring oss på ett djupare, existentiellt plan är svårt i en miljö där en alarmistisk retorik helt har tagit över.

Du återkommer i dina pjäser ofta till frågan om förlåtelse är möjligt. Varför?

Den här pjäsen är inte ett inlägg i debatten om kriminalvården, inte alls. Däremot så vill jag lyfta den här känslan som vi nog alla går runt med; känslan av att allt bara blir värre och värre. Det är ingen som pratar om några humanistiska värden, man har förlorat kontakten med det utopiska, föreställningen om ett bättre samhälle.

Har vi förlorat tron på människan? Har vi slutat hoppas på ett bättre samhälle för alla människor? För det känns ju så. Det enda man tala om är ju prevention, att minimera skadan. Det känns som om vi slutat hoppas på positiva lösningar.

Tänk på Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Ingen talar om möjligheten av en lösning på den konflikten. Klimatkrisen är ett annat exempel där berättelsen om den hela tiden målas i apokalypsens färger. Jag menar inte att förringa dessa krig eller kriser, men vart har hoppet tagit vägen i vår tid? Har vi slutat hoppas på hoppet?

Det finns inga lösningar inom våra egna system. Därför vill jag, i alla fall i en teaterpjäs, föra in begrepp som förlåtelse och godhet. Jag hoppas få syn på en annan berättelse om människan och om vår tid på det sättet.

Det går inte att lösa de problem vi ser i världen idag inom de system och tankestrukturer som skapat problemen. Vi behöver tänka i nya banor. Kanske kan man närma sig det genom att återvända till kanske otidsenliga begrepp som t ex förlåtelse.

Det finns i dina pjäser ibland religiösa teman. Vi lever i ett sekulariserat land, är det något vi har förlorat på grund av det, en känsla av gemenskap kanske? Jag tycker att vi tappat tron på människan förmåga till förändring i någon mån. Vi tror inte längre på miraklet eller, vad ska jag kalla det? Ljusskenet från det oväntade hållet. Jag menar att konsten måste försöka visa det ljuset.

Det finns oftast inga subjekt bakom de här kriminalberättelserna för de är skrivna av manusteam utan avsändare. Det avges hela tiden en utsaga om människan och vad det är som är drivkraften i människan, en berättelse om brott och straff och hämnd som paketeras på precis samma sätt, enligt ett kommersiellt gångbart koncept.

Då tycker jag att det är viktigt att försöka berätta om människan på ett helt annat sätt, ur en helt annan vinkel för tänkt om det är så att vi bygger vår gemensamma självbild som individer och samhälle på våra egna berättelser om oss? Jag tror det är så.

Teatern lämpar sig väl för att ge plats åt andra typer av berättelser som det inte finns plats för i tv-rutan. Vi iscensätter inga brott på scen, vi bara berättar om dem. Vi trycker så att säga inte upp våldsamma bilder i ansiktet på åskådarna, vilket de här serierna gör.

Tänker du att en kommersialiserad berättelse av oss själva förminskar oss som människor?

Det tror jag absolut. Det handlar inte så mycket om en kommersialisering, utan mer om en effektivisering av berättelserna om oss, där det inte finns utrymme för avvikelser från den dramaturgin och de algoritmer som får ett allt större grepp om våra föreställningsvärldar.

Jag tycker att vi inte får förlora hoppet om hoppet.

Läs gärna intervjun med klassen och prata om den. Förslag på frågor:

Förlåtelse och försoning

- ▶ Går det att förlåta vad som helst eller finns det sådant som är oförlåtligt?
- ▶ Tror ni man kan försonas med sin förövare? Vad behövs för att man ska kunna försonas?
- ▶ Är det alltid eftersträvansvärt att nå försoning?
- ▶ Vem står för försoning och förlåtelse i Nordic Crime?

Tro på människan

- ▶ Vad kan det betyda att "ha tro på människan"?
- ▶ Har vi förlorat tron på människan? På vilket sätt?
- ▶ Har vi slutat hoppas på ett bättre samhälle för alla människor? Vad behöver förändras för att samhället ska bli bättre? Kan samhället bli bättre för alla?
- ▶ Går det att skapa ett samhälle där inga brott begås? Hur?

Hopp

- ▶ Fanns det någon känsla av hopp i föreställningen? På vilket sätt?
- ▶ Vad hade du för känsla när du gick från föreställningen?